

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (czwarta izba)

z dnia 16 listopada 2023 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Dyrektywa 2001/23/WE – Artykuł 1 ust. 1 – Ochrona praw pracowniczych w przypadku przejęcia przedsiębiorstw, zakładów lub części przedsiębiorstw lub zakładów – Przejęcie kancelarii notarialnej – Stwierdzenie, że wypowiedzenie umów o pracę z pracownikami było nieważne lub nosiło znamiona nadużycia – Ustalenie stażu pracy celem obliczenia odprawy – Możliwość zastosowania tej dyrektywy – Warunki

W sprawach połączonych od C-583/21 do C-586/21

mających za przedmiot wnioski o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożone przez Juzgado de lo Social n° 1 de Madrid (sąd pracy nr 1 w Madrycie, Hiszpania) postanowieniami z dnia 30 lipca 2021 r., które wpłynęły do Trybunału w dniu 20 września 2021 r., w postępowaniach:

NC (C-583/21),

JD (C-584/21),

TA (C-585/21),

FZ (C-586/21)

przeciwko

BA,

DA,

DV,

CG,

TRYBUNAŁ (czwarta izba),

w składzie: C. Lycourgos, prezes izby, O. Spineanu-Matei, J.-C. Bonichot, S. Rodin (sprawozdawca) i L.S. Rossi, sędziowie,

rzecznik generalny: G. Pitruzzella,

* Język postępowania: hiszpański.

sekretarz: L. Carrasco Marco, administratorka,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 9 listopada 2022 r.,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

- w imieniu DA, CG, DV i BA – C. Martínez Cebrián, abogado,
- w imieniu NC, JD, TA i FZ – F. Mancera Martínez i S.L. Moya Mata, abogados,
- w imieniu rządu hiszpańskiego – A. Gavela Llopis i J. Rodríguez de la Rúa Puig, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu niemieckiego – J. Möller i M. Hellmann, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu Komisji Europejskiej – B.-R. Killmann i S. Pardo Quintillán, w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 25 maja 2023 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 1 ust. 1 dyrektywy Rady 2001/23/WE z dnia 12 marca 2001 r. w sprawie zbliżania ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do ochrony praw pracowniczych w przypadku przejęcia przedsiębiorstw, zakładów lub części przedsiębiorstw lub zakładów (Dz.U. 2001, L 82, s. 16).
- 2 Wnioski te zostały przedstawione w ramach sporów pomiędzy NC, JD, TA i FZ (zwanymi dalej łącznie „NC i in.”) a notariuszami BA, DA, DV i CG w przedmiocie stwierdzenia, że wypowiedzenie umów o pracę z pracownikami zatrudnianymi kolejno przez tych notariuszy było nieważne lub nosiło znamiona nadużycia.

Ramy prawne

Prawo Unii

Dyrektywa 2001/23

- 3 Motyw 3 dyrektywy 2001/23 brzmi:

„Konieczne jest zapewnienie ochrony pracowników w przypadku zmiany pracodawcy, w szczególności zapewnienie przestrzegania ich praw”.

4 Artykuł 1 ust. 1 dyrektywy 2001/23 przewiduje:

- „a) Niniejsza dyrektywa ma zastosowanie do każdego przypadku przejęcia przedsiębiorstwa, zakładu lub części przedsiębiorstwa, zakładu, przez innego pracodawcę w wyniku prawnego przeniesienia własności lub łączenia.
- b) Zgodnie z lit. a) i dalszymi postanowieniami niniejszego artykułu, przejęcie w rozumieniu niniejszej dyrektywy, następuje wtedy, kiedy przejmowana jest jednostka gospodarcza, któr[a] zachowuje swoją tożsamość, oznaczającą zorganizowane połączenie zasobów, którego celem jest prowadzenie działalności gospodarczej, bez względu na to, czy jest to działalność podstawowa, czy pomocnicza.
- c) Niniejszą dyrektywę stosuje się do przedsiębiorstw prywatnych i publicznych, prowadzących działalność gospodarczą, bez względu na to, czy działają dla osiągnięcia zysku czy nie. Reorganizacja administracyjna organów administracji publicznej, lub przeniesienie funkcji administracyjnych między organami administracji publicznej, nie stanowi przejęcia w rozumieniu niniejszej dyrektywy”.

5 Artykuł 3 ust. 1 wspomnianej dyrektywy stanowi:

„Prawa i obowiązki zbywającego wynikające z umowy o pracę lub stosunku pracy istniejącego w momencie przejęcia, przechodzą, w wyniku tego przejęcia, na przejmującego.

Państwa członkowskie mogą ustalić, że po dacie przejęcia zbywający i przejmujący są wspólnie odpowiedzialni za zobowiązania, które powstały przed dniem przejęcia, wynikające z umowy o pracę lub [...] stosunku pracy istniejących w chwili przejęcia”.

6 Artykuł 4 omawianej dyrektywy ma następujące brzmienie:

„1. Przejęcie przedsiębiorstwa, zakładu lub części przedsiębiorstwa lub zakładu nie stanowi samo w sobie podstawy do zwolnienia, czy to przez zbywającego czy przejmującego. Postanowienie to nie stoi na przeszkodzie zwolnieniom z powodów ekonomicznych, technicznych lub organizacyjnych, powodujących zmiany w stanie zatrudnienia.

[...]

2. Jeżeli umowa o pracę lub stosunek pracy ulegają rozwiązaniu, ponieważ przejęcie pociąga za sobą poważne zmiany warunków pracy na niekorzyść dla pracownika, pracodawcę uważa się za odpowiedzialnego za rozwiązanie umowy o pracę lub stosunku pracy”.

Rozporządzenie (UE) nr 650/2012

7 Zgodnie z art. 3 ust. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 650/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego (Dz.U. 2012, L 201, s. 107):

„Do celów niniejszego rozporządzenia termin »sąd« oznacza każdy organ sądowy i wszystkie inne organy oraz przedstawiciele zawodów prawniczych właściwych w sprawach spadkowych, którzy wykonują funkcje sądowe lub działają na podstawie przekazania uprawnień przez organ sądowy

lub działają pod kontrolą organu sądowego, pod warunkiem że takie inne organy i przedstawiciele zawodów prawniczych zapewniają gwarancje bezstronności i prawa wszystkich stron do bycia wysłuchanymi oraz pod warunkiem, że ich orzeczenia na mocy prawa państwa członkowskiego, w którym działają:

- a) mogą być przedmiotem zaskarżenia do organu sądowego lub ponownego rozpoznania przez organ sądowy; oraz
- b) mają moc i skutek podobne do orzeczenia organu sądowego w takiej samej sprawie.

[...]”.

8 Artykuł 62 tego rozporządzenia stanowi:

„1. Niniejszym rozporządzeniem ustanawia się europejskie poświadczenie spadkowe (zwane dalej »poświadczeniem«), które jest wydawane w celu wykorzystania w innym państwie członkowskim i które rodzi skutki wymienione w art. 69.

2. Korzystanie z poświadczenia nie jest obowiązkowe.

3. Poświadczenie nie zastępuje dokumentów wewnętrznych wykorzystywanych do podobnych celów w państwach członkowskich. Jednak poświadczenie wydane w celu wykorzystania w innym państwie członkowskim rodzi także skutki wymienione w art. 69 w państwie członkowskim, którego organy wydały to poświadczenie zgodnie z niniejszym rozdziałem”.

9 Artykuł 64 omawianego rozporządzenia stanowi:

„Poświadczenie wydaje się w państwie członkowskim, którego sądy mają jurysdykcję na mocy art. 4, 7, 10 lub 11. Organem wydającym jest:

- a) sąd w rozumieniu definicji zawartej w art. 3 ust. 2; lub
- b) inny organ, który na mocy prawa krajowego jest właściwy do rozpoznawania spraw spadkowych”.

10 Artykuł 67 ust. 1 tego samego rozporządzenia stanowi:

„Organ wydający niezwłocznie wydaje poświadczenie zgodnie z procedurą określoną w niniejszym rozdziale wtedy, gdy okoliczności, które mają zostać poświadczone, zostały ustalone na mocy prawa właściwego dla dziedziczenia lub na mocy innego prawa właściwego dla danych kwestii. [...]

Organ wydający nie wydaje poświadczenia, w szczególności jeżeli:

- a) okoliczności, które mają być poświadczone, są kwestionowane; lub
- b) poświadczenie nie byłoby zgodne z orzeczeniem dotyczącym tych samych okoliczności”.

Prawo hiszpańskie

- 11 Artykuł 1 Ley Orgánica del Notariado (ustawy organicznej o notariacie) z dnia 28 maja 1862 r. (*Gaceta de Madrid* nr 149 z dnia 29 maja 1862 r., s. 1) definiuje notariusza jako „urzędnika publicznego upoważnionego do poświadczania, zgodnie z prawem, umów i innych pozasądowych czynności prawnych” oraz dodaje, że „w całym Królestwie istnieje tylko jedna kategoria tych urzędników”.
- 12 Notariusze podlegają obowiązkowemu ubezpieczeniu w Régimen Especial de la Seguridad Social de los Trabajadores por Cuenta Propia o Autónomos (specjalnym systemie zabezpieczenia społecznego dla pracowników prowadzących działalność na własny rachunek, „RETA”) i są zarazem urzędnikami publicznymi oraz pracodawcami dla osób świadczących na ich rzecz pracę, z którymi swobodnie zawierają umowy o pracę podlegające w pełni powszechnemu prawu pracy oraz prawu pracy Unii.
- 13 Zgodnie z przepisami ogólnymi Real Decreto Legislativo 2/2015, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley del Estatuto de los Trabajadores (królewskiego dekretu ustawodawczego 2/2015 w sprawie zatwierdzenia przekształconego tekstu ustawy – kodeks pracy) z dnia 23 października 2015 r. (BOE nr 255 z dnia 24 października 2015 r., s. 100224) (zwanego dalej „królewskim dekretem ustawodawczym 2/2015”) notariusze do 2010 r. negocjowali porozumienia zbiorowe o zasięgu lokalnym, a od tego roku – o zasięgu krajowym.
- 14 Artykuł 44 ust. 1 i 2 królewskiego dekretu ustawodawczego 2/2015 brzmi:

„1. Przejęcie przedsiębiorstwa, zakładu pracy lub niezależnej jednostki produkcyjnej tego przedsiębiorstwa nie prowadzi samo w sobie do rozwiązania stosunku pracy; nowy pracodawca wstępuje w prawa i obowiązki poprzedniego pracodawcy w zakresie umowy o pracę i zabezpieczenia społecznego, w tym zobowiązania emerytalne, na warunkach przewidzianych przez właściwe przepisy szczególne, a ogólnie we wszystkie obowiązki w dziedzinie dodatkowej ochrony socjalnej, jakich podjął się zbywający.

2. Do celów niniejszego przepisu [przez pojęcie] przejęcia przedsiębiorstwa rozumie się przejęcie jednostki gospodarczej zachowującej swoją tożsamość, rozumianej jako zorganizowany zespół zasobów, którego celem jest prowadzenie działalności gospodarczej, bez względu na to, czy jest to działalność podstawowa, czy pomocnicza”.

Postępowanie główne i pytanie prejudycjalne

- 15 NC i in. byli zatrudnieni w kancelarii notarialnej w Madrycie (Hiszpania) przez kilku notariuszy, którzy kolejno prowadzili tę kancelarię. W dniu 30 września 2019 r. DV, notariusz prowadzący omawianą kancelarię od dnia 31 stycznia 2015 r., zaoferował NC i in. możliwość pracy w jego nowej kancelarii w innym mieście lub rozwiązania łączących ich umów o pracę. NC i in. zdecydowali się na to drugie rozwiązanie i otrzymali odprawę z tytułu rozwiązania stosunku pracy z przyczyn gospodarczych ze względu na siłę wyższą.
- 16 W dniu 29 stycznia 2020 r. BA został powołany na stanowisko notariusza w tej samej kancelarii notarialnej. Przejął pracowników zatrudnionych przez poprzedniego notariusza prowadzącego tę kancelarię wraz z tymi samymi składnikami materialnymi i kontynuował działalność notarialną w tym samym miejscu pracy, w którym przechowywane są repertoria określone

w ustawodawstwie krajowym jako zbiór dokumentów urzędowych oraz inne dokumenty załączane do tego zbioru każdego roku. W dniu 11 lutego 2020 r. BA oraz NC i in. zawarli umowę o pracę przewidującą sześciomiesięczny okres próbny.

- 17 W dniu 15 marca 2020 r. ze względu na pandemię COVID-19 Dirección General de Seguridad Jurídica y Fe Pública (dyrekcja generalna ds. bezpieczeństwa prawnego i zaufania publicznego, Hiszpania) Ministerio de Justicia (ministerstwa sprawiedliwości, Hiszpania) wydała decyzję, zgodnie z którą miały być dokonywane jedynie czynności o charakterze pilnym, w kancelariach notarialnych należało wdrożyć zalecane przez organy środki zachowania dystansu fizycznego oraz należało wprowadzić zmianowy system pracy w zależności od liczby pracowników. Następnego dnia NC, TA i JD udali się do kancelarii notarialnej i zwrócili się do BA o zastosowanie wyżej wymienionych środków. BA odmówił i tego samego dnia przesłał NC, TA i JD, a w dniu 2 kwietnia 2020 r. – FZ, pisma w sprawie wypowiedzenia umowy o pracę z powodu niepomyślnego przebiegu okresu próbnego.
- 18 NC i in. wnieśli do Juzgado de lo Social nº 1 de Madrid (sądu pracy nr 1 w Madrycie, Hiszpania), który jest sądem odsyłającym, powództwo o stwierdzenie, że rozwiązanie z nimi stosunku pracy jest nieważne, lub ewentualnie o stwierdzenie, że nosi ono znamiona nadużycia, oraz o stwierdzenie, że ich staż pracy należy obliczać od dnia, w którym rozpoczęli pracę w kancelarii notariusza, który pełnił swoje obowiązki w tym samym lokalu co BA przed objęciem stanowiska tam przez BA. BA nie zgodził się z ich żądaniem i twierdzi, że ich staż pracy należy liczyć od dnia 11 lutego 2020 r., daty zawarcia umów łączących go z NC i in.
- 19 Sąd odsyłający stoi na stanowisku, że NC i in. byli zatrudnieni w sposób nieprzerwany przez pozwanych w postępowaniu głównym, którzy byli kolejno powoływani na stanowisko notariusza w tym samym lokalu położonym w Madrycie do dnia rozwiązania z nimi stosunków pracy w 2020 r.
- 20 Notariusze hiszpańscy są urzędnikami publicznymi, którzy uzyskują dostęp do tego stanowiska po pomyślnym przejściu konkursu na szczeblu krajowym okresowo organizowanego przez dyrekcję generalną ds. pewności prawa i zaufania publicznego ministerstwa sprawiedliwości. Konkurs ten podlega szczególnym przepisom ogólnym, a ostatnie znane ogłoszenie o konkursie miało na celu obsadzenie wolnych stanowisk z powodu przejścia na emeryturę, przeniesienia, urlopu, śmierci lub braku objęcia stanowiska po zakończeniu poprzedniego konkursu.
- 21 W przypadku gdy notariusz kończy swoją działalność z powodu przeniesienia lub przejścia na emeryturę, nowy notariusz, który może (ale nie musi) pozostać w tych samych pomieszczeniach, jest zobowiązany do przechowywania przez okres 25 lat archiwów swojego poprzednika oraz wydawania kopii i wyciągów z dokumentów sporządzonych przez tego poprzednika, jeżeli zainteresowane osoby tego zażądają, przy czym w praktyce, lecz nieobowiązkowo, nowy notariusz prowadzący kancelarię zachowuje ogół zasobów ludzkich i materialnych zorganizowanych dla realizacji celu notarialnej służby publicznej. Los personelu w przypadku rozwiązania stosunku pracy nie jest regulowany żadną szczególną normą ani żadnym postanowieniem układu zbiorowego, z wyjątkiem przeniesienia lub urlopu notariusza z przyczyn osobistych.
- 22 Sąd odsyłający podkreśla, że w wyroku z dnia 23 lipca 2010 r. Tribunal Supremo (sąd najwyższy, Hiszpania) stwierdził, iż charakter prawny służby publicznej, jaką pełni notariusz, „nie zwalnia go z jego statusu pracodawcy, ponieważ są spełnione przesłanki określone w [królewskim dekreście ustawodawczym 2/2015], co oznacza, że musi on przestrzegać obowiązków nałożonych na

pracodawcę przez prawo pracy”, i wyjaśnił, że „notariusz nie jest właścicielem organizacji składającej się z zasobów ludzkich i materialnych, która poprzez przekazanie kancelarii, w której pełnił swoją publiczną służbę, może stworzyć sytuację przejścia przedsiębiorstwa, ponieważ jego kolejne powołania i wynikające z nich przeniesienia zależą od rządu państwa i nie staje się on również, poprzez fakt powołania do określonej kancelarii notarialnej, właścicielem właściwej dla niej struktury organizacyjnej, lecz jedynie depozytariuszem jej repertorium i zwykłym szefem kierującym publiczną służbą – która nie jest służbą publiczną w ścisłym tego słowa znaczeniu – prowadzoną w tej kancelarii”.

- 23 W tych okolicznościach Juzgado de lo Social n° 1 de Madrid (sąd pracy nr 1 w Madrycie) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy art. 1 ust. 1 lit. a) dyrektywy [2001/23] i w związku z tym treść tej dyrektywy ma zastosowanie do sytuacji, w której notariusz prowadzący kancelarię notarialną, urzędnik publiczny, będący jednocześnie prywatnym przedsiębiorcą zatrudniającym pracowników – przy czym jego status pracodawcy regulują ogólne przepisy prawa pracy oraz sektorowy układ zbiorowy pracy – który obejmuje stanowisko poprzedniego ustępującego notariusza prowadzącego kancelarię notarialną, przejmując jego repertorium, kontynuuje prowadzenie działalności w tym samym miejscu pracy z tym samym wyposażeniem majątkowym i przejmuje pracowników, których zatrudnił poprzedni notariusz prowadzący tę kancelarię?”.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

W przedmiocie dopuszczalności

- 24 BA i rząd hiszpański podnoszą, że pytanie prejudycjalne jest niedopuszczalne, ponieważ cztery miesiące przed zatrudnieniem skarżących przez BA ich stosunek pracy z DV, notariuszem, który przed BA pracował w tych samych pomieszczeniach, ustał w zamian za wypłatę odprawy. Tak więc prawa i obowiązki wynikające dla DV z umów o pracę zawartych z NC i in. nie istniały już w chwili przejścia kancelarii notarialnej, a w każdym razie otrzymali oni odprawy.
- 25 Należy przypomnieć w tym względzie, że pytania dotyczące wykładni prawa Unii, z którymi do Trybunału zwrócił się sąd krajowy na gruncie stanu prawnego i faktycznego, za którego ustalenie jest on odpowiedzialny, przy czym prawidłowość tych ustaleń nie podlega ocenie Trybunału, korzystają z domniemania, iż mają one znaczenie dla sprawy. Odrzucenie przez Trybunał wniosku sądu krajowego jest możliwe tylko wtedy, gdy jest oczywiste, że wykładnia prawa Unii, o którą wnioskowano, nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub przedmiotem sporu przed sądem krajowym, gdy problem jest natury hipotetycznej bądź gdy Trybunał nie dysponuje elementami stanu faktycznego albo prawnego, które są konieczne do udzielenia użytecznej odpowiedzi na pytania, które zostały mu przedstawione [wyrok z dnia 17 maja 2023 r., BK i ZhP (Częściowe zawieszenie postępowania głównego), C-176/22, EU:C:2023:416, pkt 19 i przytoczone tam orzecznictwo].
- 26 W tym względzie należy zauważyć, że art. 3 ust. 1 dyrektywy 2001/23 przewiduje, że prawa i obowiązki zbywającego wynikające z umowy o pracę lub stosunku pracy istniejącego w momencie przejścia przechodzą w wyniku tego przejścia na przejmującego. Ponadto zgodnie z utrwalonym orzecznictwem dyrektywa ta nie ma na celu poprawy warunków wynagrodzenia

lub innych warunków pracy w związku z przejęciem przedsiębiorstw (zob. podobnie wyrok z dnia 26 marca 2020 r., ISS Facility Services, C-344/18, EU:C:2020:239, pkt 25 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 27 Prawdą jest, że z wniosków o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wynika, że w następstwie nowego powołania DV, w dniu 30 września 2019 r. NC i in. rozwiązali swoje umowy o pracę, a w dniu 11 lutego 2020 r. podpisali umowy z BA, który został powołany na notariusza w kancelarii notarialnej, którą prowadził wcześniej DV.
- 28 Niemniej jednak sąd odsyłający wskazuje, że NC i in. świadczyli swoje usługi w sposób nieprzerwany od dnia 24 maja 2004 r. w tym samym miejscu pracy na rzecz różnych notariuszy kolejno powołanych na stanowisko w tej kancelarii, z którymi byli związani zwykłym stosunkiem pracy. Dodaje w tym względzie, że stosowanie dyrektywy 2001/23 skutkowałoby utrzymaniem stażu pracy od początku ich stosunku pracy ze wspomnianą kancelarią.
- 29 Co się tyczy argumentu rządu hiszpańskiego, zgodnie z którym pytanie prejudycjalne jest niedopuszczalne, ponieważ NC i in. otrzymali już odprawę z powodu ustania ich stosunku pracy, należy stwierdzić, że taka możliwość wynika z uregulowania krajowego, które nie ma na celu transpozycji dyrektywy 2001/23, a zatem nie ma znaczenia dla oceny dopuszczalności pytania prejudycjalnego. Należy ponadto uściślić, że zgodnie z informacjami przedstawionymi przez NC i in. na rozprawie, których sprawdzenie należy do sądu odsyłającego, odprawę zwrócono.
- 30 Z powyższego wynika, że nie jest oczywiste, iż pytanie prejudycjalne dotyczące wykładni dyrektywy 2001/23 nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym sporu w postępowaniu głównym lub że problem ma charakter hipotetyczny w rozumieniu orzecznictwa przypomnianego w pkt 25 niniejszego wyroku. W tych okolicznościach pytanie to należy uznać za dopuszczalne.

Co do istoty

- 31 Poprzez swoje pytanie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 1 ust. 1 dyrektywy 2001/23 należy interpretować w ten sposób, że dyrektywa ta ma zastosowanie do sytuacji, w której notariusz, będący zarazem urzędnikiem publicznym i pracodawcą prywatnym dla pracowników zatrudnionych w jego służbie, wstępuje w prawa notariusza poprzednio prowadzącego tę kancelarię notarialną, przejmuje jego dokumenty, personel, który był przez niego zatrudniony, i kontynuuje wykonywanie tej samej działalności w tych samych pomieszczeniach z wykorzystaniem tych samych środków materialnych.
- 32 Artykuł 1 ust. 1 lit. a) stanowi, że dyrektywa 2001/23 ma zastosowanie do każdego przypadku przejęcia przedsiębiorstwa, zakładu lub części przedsiębiorstwa lub zakładu przez innego pracodawcę w wyniku prawnego przeniesienia własności lub łączenia.
- 33 Zgodnie z art. 1 ust. 1 lit. b) tej dyrektywy „przejęcie” w rozumieniu dyrektywy następuje wtedy, kiedy przejmowana jest jednostka gospodarcza, która zachowuje swoją tożsamość, oznaczającą zorganizowane połączenie zasobów, którego celem jest prowadzenie działalności gospodarczej, bez względu na to, czy jest to działalność podstawowa, czy pomocnicza. Pojęcie jednostki odsyła do zorganizowanego połączenia osób i mienia umożliwiającego prowadzenie działalności gospodarczej, która realizuje określony cel (wyrok z dnia 27 lutego 2020 r., Grafe i Pohle, C-298/18, EU:C:2020:121, pkt 22).

- 34 Zgodnie z art. 1 ust. 1 lit. c) zdanie pierwsze dyrektywy 2001/23 znajduje ona zastosowanie do przedsiębiorstw publicznych i prywatnych prowadzących działalność gospodarczą, bez względu na to, czy działają dla osiągnięcia zysku. Natomiast na podstawie zdania drugiego tego samego przepisu reorganizacja administracyjna organów administracji publicznej lub przeniesienie funkcji administracyjnych między organami administracji publicznej nie stanowi przejścia w rozumieniu tej dyrektywy.
- 35 Wobec tego przed zbadaniem, czy doszło do przejścia w rozumieniu art. 1 ust. 1 dyrektywy 2001/23, należy zbadać, czy czynności takie jak czynności wykonywane przez hiszpańskich notariuszy wchodzi w zakres pojęcia „działalności gospodarczej” w rozumieniu art. 1 ust. 1 lit. c) tej dyrektywy.

W przedmiocie istnienia „działalności gospodarczej” w rozumieniu dyrektywy 2001/23

- 36 Trybunał uściślił, że pojęcie „działalności gospodarczej” obejmuje każdą działalność polegającą na oferowaniu towarów lub usług na danym rynku. Natomiast za „działalność gospodarczą” co do zasady nie uznaje się działalności związanej z wykonywaniem prerogatyw władzy publicznej, zważywszy, że usługi, które są konkurencyjne wobec usług oferowanych przez podmioty działające w celu zarobkowym, mogą zostać zakwalifikowane jako „działalność gospodarcza” w rozumieniu art. 1 ust. 1 lit. c) dyrektywy 2001/23 (zob. podobnie wyrok z dnia 20 lipca 2017 r., *Piscarreta Ricardo*, C-416/16, EU:C:2017:574, pkt 34 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 37 Z wniosków o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wynika, że hiszpańscy notariusze oferują swoje usługi klientom na rynku za wynagrodzeniem, przy czym usługi te polegają w istocie na uwierzytelnianiu umów i innych czynności pozasądowych. Zgodnie z informacjami przekazanymi przez Komisję Europejską podczas rozprawy notariusze ci ponoszą ryzyko finansowe związane z wykonywaniem tej działalności.
- 38 Taka działalność jest co do zasady objęta, jak wskazał w istocie rzecznik generalny w pkt 37 opinii, pojęciem „działalności gospodarczej” w rozumieniu art. 1 ust. 1 lit. c) dyrektywy 2001/23.
- 39 Należy jednak zbadać, czy ze względu na pewne inne okoliczności wynikające z akt sprawy, którymi dysponuje Trybunał, czynności takie jak czynności hiszpańskich notariuszy stanowią bezpośredni i szczególny udział w wykonywaniu władzy publicznej i należy przyjąć, że należą do wykonywania prerogatyw władzy publicznej (zob. analogicznie wyrok z dnia 24 maja 2011 r., *Komisja/Belgia*, C-47/08, EU:C:2011:334, pkt 85 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 40 W tym względzie należy zauważyć, że wyłączenie ogólnej zasady stosowania dyrektywy 2001/23, przewidzianej w jej art. 1 ust. 1, podlega wykładni zawężającej (zob. podobnie wyrok z dnia 7 września 2023 r., *KRI*, C-323/22, EU:C:2023:641, pkt 49 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 41 Należy tym samym zauważyć, po pierwsze, że notariusze hiszpańscy są urzędnikami publicznymi powoływanymi na stanowisko w drodze rozporządzeń ministerialnych po przeprowadzeniu konkursu.
- 42 Jednakże to w świetle czynności jako takich, a nie w świetle statusu notariuszy w hiszpańskim porządku prawnym, należy zbadać, czy wykonują oni prerogatywy władzy publicznej (zob. analogicznie wyrok z dnia 24 maja 2011 r., *Komisja/Belgia*, C-47/08, EU:C:2011:334, pkt 116).

- 43 Po drugie, jak potwierdził rząd hiszpański na rozprawie, jednostki mogą swobodnie korzystać z usług wybranego przez siebie notariusza. W tym względzie, o ile wynagrodzenie notariuszy jest określone w przepisach krajowych, o tyle jakość świadczonych usług może różnić się w zależności od między innymi kwalifikacji zawodowych, a notariusze wykonują swoją działalność w warunkach konkurencji, co nie jest charakterystyczne dla wykonywania prerogatyw władzy publicznej (zob. analogicznie wyrok z dnia 24 maja 2011 r., Komisja/Belgia, C-47/08, EU:C:2011:334, pkt 117).
- 44 Po trzecie, co się tyczy obowiązków wykonywanych przez notariuszy hiszpańskich, rząd hiszpański wskazuje, że z jednej strony posiadają oni w szczególności kompetencje do uwierzytelniania czynności prawnych prawa prywatnego, odbierania przysięg małżeńskich, rozwiązywania małżeństw z powodu rozwodu, orzekania separacji, a także do zapewniania przechowywania, uwierzytelniania, otwierania i rejestrowania testamentów sporządzanych w formie aktu notarialnego, z drugiej zaś strony muszą odmówić wykonania swoich obowiązków w sytuacjach przewidzianych przez prawo hiszpańskie. W tym względzie z art. 1 Reglamento de la organización y régimen del notariado (rozporządzenia w sprawie organizacji i systemu notariatu) zatwierdzonego ostatecznie w drodze Decreto por el que se aprueba con carácter definitivo el Reglamento de la organización y régimen del Notariado (dekretu zatwierdzającego ostatecznie rozporządzenie w sprawie organizacji i systemu notariatu) z dnia 2 czerwca 1944 r. (BOE nr 189 z dnia 7 lipca 1944 r., s. 5225) (zwanego dalej „rozporządzeniem w sprawie notariatu”), przytoczonego przez rząd hiszpański w uwagach na piśmie, wynika, że notariusz, jako urzędnik państwowy, jest uprawniony do nadawania notarialnego charakteru autentyczności, który w sprawach prawnych potwierdza autentyczność i moc dowodową oświadczeń woli złożonych przez strony w dokumencie urzędowym sporządzonym zgodnie z prawem.
- 45 Niezależnie od tego, jak ważne są tego rodzaju czynności interesu ogólnego, skoro notariusze hiszpańscy wykonują tę działalność w warunkach konkurencji, nie mogą zostać uznani za organy administracji publicznej w rozumieniu art. 1 ust. 1 lit. c) dyrektywy 2001/23.
- 46 Okoliczność, że notariusze w swoim działaniu kierują się celem interesu ogólnego, w sytuacji gdy odmawiają wykonywania swoich obowiązków, nie wystarcza do przyjęcia, że ich działalność jest związana z wykonywaniem prerogatyw władzy publicznej. Bezsporne jest bowiem, że czynności wykonywane w ramach różnych zawodów regulowanych często pociągają za sobą w krajowych porządkach prawnych obowiązki kierowania się takim celem przez osoby dokonujące tych czynności, chociaż czynności te nie są jednak objęte wykonywaniem prerogatyw władzy publicznej (zob. analogicznie wyrok z dnia 24 maja 2011 r., Komisja/Belgia, C-47/08, EU:C:2011:334, pkt 96).
- 47 Po czwarte, Królestwo Hiszpanii powiadomiło Komisję na podstawie art. 3 ust. 2 rozporządzenia nr 650/2012 o wyborze wyznaczenia notariuszy hiszpańskich jako innych organów lub przedstawicieli zawodów prawniczych, o których mowa w akapicie pierwszym tego przepisu, którzy wchodzą w zakres pojęcia „sądu” w rozumieniu tego przepisu i mogą wydawać europejskie poświadczenia spadkowe na podstawie art. 64 tego rozporządzenia.
- 48 Należy zauważyć, że wspomniane rozporządzenie dotyczy jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego, a w konsekwencji nie ma wpływu na wykładnię art. 1 ust. 1 lit. c) dyrektywy 2001/23 (zob. analogicznie wyrok z dnia 15 marca 2018 r., Komisja/Republika Czeska, C-575/16, EU:C:2018:186, pkt 127 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 49 Ponadto okoliczność, że notariusze danego państwa członkowskiego są objęci zakresem pojęcia „sądu” w rozumieniu art. 3 ust. 2 rozporządzenia nr 650/2012, nie oznacza, że wykonują oni prerogatywy władzy publicznej. Zgodnie z wymogami określonymi w tym przepisie pojęcie „sądu” obejmuje nie tylko organ lub przedstawiciela zawodu prawniczego właściwego w sprawach spadkowych, który sprawuje funkcje sądowe lub działa na podstawie przekazania uprawnień przez organ sądowy, lecz również organ lub przedstawiciela zawodu prawniczego działającego wyłącznie pod kontrolą organu sądowego.
- 50 Kompetencja hiszpańskich notariuszy do wydawania na podstawie art. 64 rozporządzenia nr 650/2012 europejskich poświadczeń spadkowych również nie jest równoznaczna z wykonywaniem takich prerogatyw. Z jednej strony z art. 62 tego rozporządzenia wynika, że korzystanie z tych poświadczeń nie jest obowiązkowe, a z drugiej strony z art. 67 ust. 1 lit. a) tego rozporządzenia wynika, że wspomniane poświadczenia nie zostają wydane, jeżeli okoliczności, które mają być poświadczone, są kwestionowane.
- 51 W tych okolicznościach, których zbadanie należy do sądu odsyłającego, wydaje się, że hiszpańscy notariusze prowadzą działalność gospodarczą w rozumieniu art. 1 ust. 1 lit. c) dyrektywy 2001/23.

W przedmiocie istnienia „przejęcia” w rozumieniu dyrektywy 2001/23

- 52 Na wstępie należy przypomnieć, że dyrektywa 2001/23 ma na celu zapewnienie ciągłości istniejących stosunków pracy w ramach jednostki gospodarczej, niezależnie od zmiany właściciela. Decydującym kryterium dla ustalenia istnienia „przejęcia” w rozumieniu tej dyrektywy jest to, czy dana jednostka zachowuje swoją tożsamość, co w szczególności wynika z faktycznej kontynuacji działalności albo jej wznowienia (zob. podobnie wyrok z dnia 16 lutego 2023 r., Strong Charon, C-675/21, EU:C:2023:108, pkt 37, 38 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 53 W niniejszym przypadku BA po powołaniu go przez państwo na notariusza prowadzącego kancelarię notarialną w danym okręgu geograficznym, którą prowadził wcześniej DV, zatrudnił część personelu, przejął sprzęt i pomieszczenia oraz stał się depozytariuszem dokumentów tej kancelarii.
- 54 Zgodnie z art. 1 ustawy organicznej o notariacie notariusz jest urzędnikiem publicznym upoważnionym do poświadczenia, zgodnie z prawem, umów i innych pozasądowych czynności prawnych, podczas gdy kancelaria notarialna, którą prowadzi, stanowi zgodnie z art. 69 rozporządzenia w sprawie notariatu „instytucję publiczną”, która jest zdefiniowana jako „ogół zasobów ludzkich i materialnych zorganizowany dla realizacji celu [notarialnej służby publicznej]”.
- 55 W tym względzie należy stwierdzić w pierwszej kolejności, że okoliczność, iż notariusz obejmuje stanowisko w kancelarii notarialnej ze względu na powołanie na nie przez państwo, a nie na podstawie umowy zawartej z poprzednim prowadzącym kancelarię, nie może sama w sobie wykluczyć istnienia przejęcia w rozumieniu dyrektywy 2001/23.
- 56 O ile bowiem brak więzi umownej między zbywającym a przejmującym może stanowić wskazówkę, że nie doszło do przejęcia w rozumieniu dyrektywy 2001/23, o tyle nie może on mieć w tym względzie decydującego znaczenia (zob. podobnie wyrok z dnia 16 lutego 2023 r., Strong Charon, C-675/21, EU:C:2023:108, pkt 39 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 57 Zakres stosowania omawianej dyrektywy obejmuje wszystkie sytuacje zmiany, w ramach stosunków umownych, osoby fizycznej lub prawnej odpowiedzialnej za działanie przedsiębiorstwa, która podejmuje zobowiązania pracodawcy wobec pracowników przedsiębiorstwa. Tym samym, aby dyrektywa 2001/23 znajdowała zastosowanie, nie jest konieczne istnienie bezpośrednich stosunków umownych pomiędzy zbywającym a przejmującym, ponieważ do zbycia może dojść za pośrednictwem osób trzecich (zob. podobnie wyrok z dnia 16 lutego 2023 r., *Strong Charon*, C-675/21, EU:C:2023:108, pkt 40 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 58 W związku z tym okoliczność, że przejęcie wynika z jednostronnych decyzji władz publicznych, a nie z uzgodnionej woli, nie wyklucza stosowania dyrektywy 2001/23 (zob. podobnie wyrok z dnia 16 lutego 2023 r., *Strong Charon*, C-675/21, EU:C:2023:108, pkt 41 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 59 W drugiej kolejności okoliczność, że jedynie notariusz jest uprawniony do wykonywania notarialnej służby publicznej, nie ma wpływu na stosowanie tej dyrektywy.
- 60 Przejęcie w rozumieniu dyrektywy 2001/23 powinno bowiem dotyczyć jednostki gospodarczej zorganizowanej w sposób stały, której działalność nie ogranicza się do wykonania określonego zadania. Taką jednostkę stanowi każde połączenie osób i składników pozwalające na prowadzenie działalności gospodarczej, które realizuje określony cel oraz jest dostatecznie zorganizowane i niezależne (wyrok z dnia 6 marca 2014 r., *Amatori i in.*, C-458/12, EU:C:2014:124, pkt 31 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 61 Tymczasem, jak wskazano w pkt 54 niniejszego wyroku, zgodnie z art. 69 rozporządzenia w sprawie notariatu kancelaria notarialna stanowi „instytucję publiczną”, która jest zdefiniowana jako ogół zasobów ludzkich i materialnych „zorganizowanych” dla realizacji celu notarialnej służby publicznej. Ponadto Komisja wskazała na rozprawie, a pozostali uczestnicy temu nie zaprzeczyli, z zastrzeżeniem weryfikacji przez sąd odsyłający, że z art. 14 II *Convenio Colectivo estatal de Notarios y Personal Empleado* (drugiego krajowego porozumienia zbiorowego pracowników kancelarii notarialnych) z dnia 24 lipca 2017 r. (BOE nr 241 z dnia 6 października 2017 r., s. 97369) wynika, że nawet jeśli kancelaria notarialna działa pod kontrolą notariusza, to wykonuje ona za pośrednictwem swoich pracowników zadania takie jak organizacja kancelarii, sporządzanie dokumentów i komunikacja z klientami, w szczególności w odniesieniu do konsultacji prawnych, które czynią z niej niezależną organizację.
- 62 W niniejszej sprawie, mimo że hiszpańska kancelaria notarialna działa siłą rzeczy pod kontrolą notariusza, powołanie przez państwo nowego prowadzącego kancelarię pociąga za sobą przejęcie tej samej notarialnej służby publicznej, związanej w szczególności z określonym obszarem geograficznym, którą wykonywał poprzedni podmiot. Taką zmianę osoby prowadzącej kancelarię notarialną należy uznać za zmianę pracodawcy, w której to sytuacji dyrektywa 2001/23 ma na celu, zgodnie z jej motywem 3, ochronę pracowników.
- 63 W trzeciej kolejności zmiana prowadzącego kancelarię notarialną nie musi pociągać za sobą zmiany tożsamości tej kancelarii.
- 64 W celu ustalenia, czy warunek zachowania tożsamości przedsiębiorstwa został spełniony, należy wziąć pod uwagę wszystkie okoliczności faktyczne charakteryzujące daną transakcję, do których zalicza się w szczególności rodzaj przedsiębiorstwa lub zakładu, o który chodzi, przejęcie lub brak przejęcia składników majątkowych, takich jak budynki i ruchomości, wartość składników

niematerialnych w chwili przejęcia, przejęcie lub brak przejęcia większości pracowników przez nowego pracodawcę, przejęcie lub brak przejęcia klienteli, a także stopień podobieństwa działalności prowadzonej przed przejęciem i po przejęciu oraz czas ewentualnego zawieszenia tej działalności. Okoliczności te stanowią jednak tylko pojedyncze elementy oceny, która musi być dokonana całościowo, i stąd nie mogą być one oceniane w oderwaniu (wyrok z dnia 16 lutego 2023 r., Strong Charon, C-675/21, EU:C:2023:108, pkt 49 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 65 Z powyższego wynika, że waga poszczególnych kryteriów charakteryzujących „przejęcie” w rozumieniu dyrektywy 2001/23 musi się różnić w zależności od prowadzonej działalności, to jest metod produkcji lub eksploatacji, które stosuje się w danym przedsiębiorstwie, zakładzie lub w danej części zakładu (zob. podobnie wyrok z dnia 16 lutego 2023 r., Strong Charon, C-675/21, EU:C:2023:108, pkt 50 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 66 Trybunał zauważył również, że w pewnych sektorach jednostka gospodarcza może funkcjonować bez znacznych materialnych czy niematerialnych składników majątkowych, a tym samym zachowanie tożsamości takiej jednostki po dokonaniu czynności, której była ona przedmiotem, nie może w założeniu zależeć od przeniesienia tych składników (wyrok z dnia 16 lutego 2023 r., Strong Charon, C-675/21, EU:C:2023:108, pkt 51 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 67 W sektorze, w którym działalność opiera się głównie na sile roboczej, co ma miejsce w szczególności w przypadku, gdy dana działalność nie wymaga użycia szczególnych składników materialnych, tożsamość jednostki gospodarczej nie może zostać zachowana poza daną transakcją, jeżeli większość pracowników tej jednostki, pod względem liczby i kompetencji, nie została przejęta przez domniemanego przejmującego (zob. podobnie wyrok z dnia 16 lutego 2023 r., Strong Charon, C-675/21, EU:C:2023:108, pkt 52, 53 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 68 Analiza ta wymaga zatem istnienia pewnej liczby ustaleń faktycznych, przy czym kwestię tę powinien ocenić in concreto sąd krajowy w świetle kryteriów wypracowanych przez Trybunał, a także celów realizowanych przez dyrektywę 2001/23, takich jak cel ochrony pracowników w przypadku zmiany pracodawcy w celu zapewnienia przestrzegania ich praw, o którym mowa w motywie 3 tej dyrektywy (zob. podobnie wyrok z dnia 16 lutego 2023 r., Strong Charon, C-675/21, EU:C:2023:108, pkt 55 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 69 W tym względzie z pkt 54 niniejszego wyroku wynika, że zgodnie z ustawodawstwem hiszpańskim personel i obiekty kancelarii notarialnej stanowią „instytucję publiczną”, która jest zdefiniowana jako ogół zasobów ludzkich i materialnych zorganizowanych dla realizacji celu notarialnej służby publicznej.
- 70 Działalność takiej kancelarii notarialnej opiera się głównie na sile roboczej tej kancelarii, w związku z czym może ona zachować swoją tożsamość po jej przejęciu, jeżeli zasadnicza część personelu, pod względem liczby i kompetencji, zostaje przejęta przez nowego prowadzącego, umożliwiając mu kontynuowanie działalności kancelarii notarialnej.
- 71 Na wypadek gdyby notariusz powołany do prowadzenia kancelarii notarialnej przejął zasadniczą część personelu zatrudnionego przez swojego poprzednika i kontynuował powierzanie mu zadań takich jak te, o których mowa w pkt 61 niniejszego wyroku, należy zauważyć, że okoliczność, iż stał się on prowadzącym kancelarię notarialną, w szczególności na danym obszarze geograficznym, przejął środki materialne oraz pomieszczenia tej kancelarii i stał się depozytariuszem dokumentów, wskazuje na to, że wspomniana kancelaria zachowała swoją tożsamość.

72 Z całości powyższych rozważań wynika, że art. 1 ust. 1 dyrektywy 2001/23 należy interpretować w ten sposób, że dyrektywa ta ma zastosowanie do sytuacji, w której notariusz, będący zarazem urzędnikiem publicznym i pracodawcą prywatnym dla pracowników zatrudnionych w jego kancelarii notarialnej, wstępuje w prawa notariusza poprzednio prowadzącego tę kancelarię notarialną, przejmuje jego dokumenty, a także zasadniczą część personelu, który był zatrudniony przez tego ostatniego, i kontynuuje wykonywanie tej samej działalności w tych samych pomieszczeniach z wykorzystaniem tych samych środków materialnych, pod warunkiem że zachowana zostaje tożsamość tej kancelarii, czego ustalenie należy do sądu odsyłającego przy uwzględnieniu wszystkich istotnych okoliczności.

W przedmiocie kosztów

73 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (czwarta izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 1 ust. 1 dyrektywy Rady 2001/23/WE z dnia 12 marca 2001 r. w sprawie zbliżania ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do ochrony praw pracowniczych w przypadku przejęcia przedsiębiorstw, zakładów lub części przedsiębiorstw lub zakładów należy interpretować w ten sposób, że dyrektywa ta ma zastosowanie do sytuacji, w której notariusz, będący zarazem urzędnikiem publicznym i pracodawcą prywatnym dla pracowników zatrudnionych w jego kancelarii notarialnej, wstępuje w prawa notariusza poprzednio prowadzącego tę kancelarię notarialną, przejmuje jego dokumenty, a także zasadniczą część personelu, który był zatrudniony przez tego ostatniego, i kontynuuje wykonywanie tej samej działalności w tych samych pomieszczeniach z wykorzystaniem tych samych środków materialnych, pod warunkiem że zachowana zostaje tożsamość tej kancelarii, czego ustalenie należy do sądu odsyłającego przy uwzględnieniu wszystkich istotnych okoliczności.

Podpisy